

УДК 619:616.995.121Ан:636.32/.38(477.74)

СЕЗОННА ТА ВІКОВА ДИНАМІКА АНОПЛОЦЕФАЛЯТОЗІВ ОВЕЦЬ В УМОВАХ ГОСПОДАРСТВ ПІВДНЯ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Півень О.Т.

Одеський державний аграрний університет

В статті наведено дані щодо сезонної та вікової динаміки аноплоцефаліозів овець в умовах господарств півдня Одеської області. Середній показник екстенсивності інвазії серед овець склав 24,41%, а інтенсивності інвазії $166,77 \pm 0,5$ яєць в 1 г фекалій.

Ключові слова: вівці, аноплоцефаліози, монієзійоз, тизанієзійоз, авітеліноз, сезонна динаміка, екстенсивність інвазії, інтенсивність інвазії.

Вступ. Вівчарство – традиційна галузь тваринництва на півдні України, розвиток якої дає можливість ефективно використовувати дешеві кормові ресурси степових районів [1].

Ефективність і рентабельність тваринництва може забезпечити лише здорове поголів'я. Продовольчий ринок ХХІ століття вимагає все більшої кількості конкурентоспроможної екологічно безпечної продукції. У вирішенні проблеми збільшення обсягів виробництва саме таких товарів тваринного походження, паразитарні хвороби є однією з основних перешкод, бо призводять до небажаних результатів, адже боротьба з гельмінтозами передбачає застосування антгельмінтних препаратів [2].

Значних збитків завдають вівчарству аноплоцефаліози (монієзійоз, тизанієзійоз, авітеліноз). Ці цестоди паразитують у тонкому відділі кишечника тварин та нерідко викликають змішані інвазії, а також стають причиною хвороб інфекційної етіології [3].

Економічні збитки при аноплоцефаліозах складаються зі збитків від загибелі, вимушеного забою, недоотримання м'ясопродуктів, недоотримання вовни, собівартості дегельмінтизації. Т.Д. Султанкулов (1971) встановив, що вага туш від інвазованих авітеллінами овець на 1,2-3,1 кг менше, ніж від овець, вільних від цестод. Особливо втрачають у прирості інвазовані ягнята (до 100 г і більше на добу), у яких спостерігають виснаження, відставання у розвитку та врешті-решт загибель. За даними П.П. Вибє, у хворих на монієзійоз овець приріст маси тіла знижується, в середньому, на 1-3 кг, у порівнянні зі здоровими тваринами, вовни на 800 грамів. В зв'язку з цим знижується на 24% грошовий еквівалент від реалізації м'яса. За даними Згардана Е.С. та Шевченко М.Х., ягнята у 8-9-місячному віці, уражені тизанієзійозом, втрачають 32% живої ваги у порівнянні зі здоровими [4].

Питання особливостей епізоотології паразитарних хвороб дає змогу більш ефективно проводити комплексні лікувальні обробки тварин, що відображається на економічних показниках [5].

Для динаміки епізоотичного процесу при аноплоцефаліазах характерна чітка сезонність, що пов'язане з кліматичними умовами регіону, від якого залежать терміни виведення тварин на пасовища, та переведення їх на стійлове утримання [6].

Тому вивчення поширення аноплоцефаліозів серед тварин різних вікових груп у господарствах півдня Одеської області, визначення сезонної динаміки даних гельмінтозів є актуальним, бо закономірності розповсюдження і перебігу аноплоцефаліозів овець в даному регіоні вивчалися рідко та недостатньо повно.

Метою досліджень було визначення особливостей вікової та сезонної динамік аноплоцефаліозів овець у господарствах Болградського, Татарбунарського, Саратського та Тарутинського районів Одеської області. Для досягнення мети було поставлено задачі:

- визначити середні показники екстенсивності та інтенсивності аноплоцефаліозної інвазії в кожному з господарств протягом року серед овець різних вікових груп;
- встановити середні показники екстенсивності та інтенсивності інвазії в цілому в господарствах даного регіону;
- визначити на які місяці припадає пік інвазії для кожної вікової групи тварин;
- з'ясувати ураження якими збудниками превалює протягом року серед тварин різних вікових груп.

Матеріал та методи дослідження. Дослідження проводили протягом березня 2012 року по березень 2013 року у господарствах Болградського, Саратського, Татарбунарського та Тарутинського районів Одеської області. Щомісяця в кожному з господарств досліджували по 50 голів овець. При дослідженні фекалій від тварин флотаційним методом Фюллеборна знаходили яйця аноплоцефаліат. Екстенсивність інвазії визначали в кожному господарстві на двох дослідних групах тварин, які були підібрані за принципом аналогів. Перша група – молоді тварини віком до року, друга – дорослі вівці старші одного року. У кожній групі було по 25 дослідних тварин. Всього в досліді протягом року було використано 2600 овець. Інтенсивність інвазії визначали шляхом підрахунку кількості яєць збудників в 1г фекалій за допомогою уніфікованого методу Столла. Всі досліді проводили тричі.

Результати досліджень. Згідно даних гельмінтокопроовоскопічних досліджень, аноплоцефаліози серед овець в господарствах півдня Одеської

області є поширеною інвазією. У тварин, що випасаються, дані цестодози реєструються протягом всього року як серед дорослих тварин, так і серед молодняка у віці до одного року. Однак екстенсивність та інтенсивність інвазій розрізняється у різні пори року (табл. 1).

Найнижча екстенсивність інвазії серед дорослих овець спостерігається у березні і складає (6-10)%. Пік інвазії ж припадає на липень – 34% (превалює ураження *M. expansa*), також екстенсивність інвазії сягає такого ж рівня – 34% – у грудні, але в цей період в ході копроовоскопічних досліджень виявляють у більшості випадків яйця *M. benedeni*, рідко - *Avitellina centripunctata* та *Thysanitiesia giardi*.

Таблиця 1

Сезонна динаміка аноплоцефалітозів овець серед тварин старших одного року у господарствах півдня Одеської області

Місяці року	Кількість досліджених тварин, гол.	Екстенсивність інвазії, %	Інтенсивність інвазії, кількість яєць в 1г фекалій
Березень	100	6	100,00±0,48
Квітень	100	10	129,75±0,68
Травень	100	15	178,75±0,6
Червень	100	26	228,00±0,50
Липень	100	34	303,50±0,58
Серпень	100	23	205,75±0,58
Вересень	100	23	202,00±0,53
Жовтень	100	28	197,75±0,65
Листопад	100	36	205,50±0,45
Грудень	100	34	192,25±0,48
Січень	100	31	181,00±0,55
Лютий	100	22	148,75±0,58
Березень	100	10	108,50±0,68

Найнижчу інтенсивність інвазії зафіксовано у березні – 100,00±0,48 та 108,50±0,68 яєць збудників в 1 г фекалій; найвищу – у липні (303,50±0,58 яєць збудників в 1 г фекалій).

Серед молодняку тварин у віці до одного року найнижчу екстенсивність інвазії виявлено у березні – 5 та 8%, а найвищу – у червні 47%. При цьому найнижчий показник інтенсивності інвазії відмічали в березні – $24,00 \pm 0,18$ та $95,50 \pm 0,33$ яєць в 1 г фекалій. У окремих тварин, які восени перебували на пасовищі, в цей період виявлено яйця *M. expansa*. Найвищу інтенсивність інвазії зафіксовано у серпні і вона склала $209,95 \pm 0,33$ яєць в 1 г фекалій. При цьому у тварин виявлено в фекаліях яйця *M. expansa* та зустрічаються поодинокі випадки виявлення яєць *M. benedeni* (табл.2).

Таблиця 2

Сезонна динаміка аноплоцефалітозів овець серед молодняку у віці до одного року у господарствах півдня Одеської області

Місяці року	Кількість досліджених тварин, гол.	Екстенсивність інвазії, %	Інтенсивність інвазії, кількість яєць в 1г фекалій
Березень	100	5	$24,00 \pm 0,18$
Квітень	100	12	$110,50 \pm 0,48$
Травень	100	30	$154,25 \pm 0,53$
Червень	100	47	$187,50 \pm 0,65$
Липень	100	43	$205,00 \pm 0,65$
Серпень	100	43	$209,95 \pm 0,33$
Вересень	100	32	$197,00 \pm 0,5$
Жовтень	100	30	$181,25 \pm 0,48$
Листопад	100	35	$181,00 \pm 0,58$
Грудень	100	32	$165,50 \pm 0,58$
Січень	100	25	$147,75 \pm 0,58$
Лютий	100	16	$115,00 \pm 0,53$
Березень	100	8	$95,50 \pm 0,33$

Виходячи з даних про цикли розвитку збудників аноплоцефалітозів у овець, можна отриманими показниками підтвердити, що зараження молодняку тварин відбувається після виходу їх на пасовище. Це реєструється в умовах півдня Одеської області в південних районах (Болградському та Татарбунарському) в середині березня, а в Саратському та Тарутинському, що розташовані північніше – наприкінці березня. Тому пік інвазії припадає на травень-червень. З липня починається ураження молодняку тварин та дорослих тварин збудниками тизанієзіозу та авітелінозу.

Часто під час копроовоскопічних досліджень у тварин у фекаліях виявляли яйця кількох збудників аноплоцефаліозів, а також яйця збудників нематодозів, що свідчить про значне поширення в господарствах півдня Одеської області серед овець змішаних інвазій, які потребують комплексного лікування.

Найвищу екстенсивність інвазії серед дорослих тварин виявлено у Татарбунарському районі – 25,54 % за найнижчої інтенсивності інвазії – $164,38 \pm 0,6$ яєць в 1 г фекалій. Найнижчу ж – у Тарутинському районі – 18,46%, за інтенсивності інвазії $166,77 \pm 0,5$ яєць в 1 г фекалій.

Серед молодняка тварин у віці до року найвищу екстенсивність інвазії зафіксовано у Татарбунарському районі – 28,31%, за інтенсивності інвазії $150,23 \pm 0,5$ яєць в 1 г фекалій. Найнижчу – у Саратському районі 23,29% за інтенсивності інвазії $167,62 \pm 0,5$ яєць в 1 г фекалій.

В цілому, екстенсивність інвазії за аноплоцефаліозів овець у господарствах півдня Одеської області склала 24,41%, а інтенсивність інвазії – $166,77 \pm 0,5$ яєць в 1 г фекалій (табл.3).

Вивчення сезонної динаміки аноплоцефаліозів овець у різних вікових груп тварин протягом року має велике значення для визначення джерел інвазії, а також для своєчасного проведення дегельмінтизацій. Знання термінів настання піку інвазії, в свою чергу, дає змогу в подальшому розробити схему дегельмінтизації тварин, яка буде актуальною саме для даного регіону та відрізнятиметься від загальноприйнятої за часом проведення.

Таблиця 3

Середні показники екстенсивності та інтенсивності інвазії за аноплоцефалітозів овець в господарствах півдня Одеської області

Район	Всього досліджено тварин за 13 міс., гол	Екстенсивність інвазії, %	Інтенсивність інвазії, яєць в 1г фекалій
Дорослі тварини у віці старше одного року			
Болградський	325	23,38	196,54±0,6
Татарбунарський	325	25,54	164,38±0,6
Саратський	325	24,31	194,62±0,5
Тарутинський	325	18,46	166,77±0,5
Молодняк до одного року			
Болградський	325	26,77	128,69±0,5
Татарбунарський	325	28,31	150,23±0,5
Саратський	325	23,29	167,62±0,5
Тарутинський	325	25,23	160,77±0,5
Всього	2600		
В середньому		24,41	166,77±0,5

Висновки.

1. Вивчення сезонної динаміки та визначення екстенсивності та інтенсивності аноплоцефалітозної інвазії серед різних вікових груп овець протягом року дає змогу визначити джерела інвазії та досконало і комплексно підходити до питань, пов'язаних з проведенням дегельмінтизацій та профілактичних заходів, так як екстенсивність інвазії за аноплоцефалітозів овець у господарствах півдня Одеської області склала 24,41%, а інтенсивність інвазії – 166,77±0,5 яєць в 1 г фекалій.

2. Найвища екстенсивність інвазії за аноплоцефалітозів овець серед дорослих тварин спостерігається у липні і складає 34%, найнижча – у березні – 6 та 10%. При цьому найнижчу інтенсивність інвазії зафіксовано у березні – 100,00±0,48 та 108,50±0,68 яєць збудників в 1 г фекалій; найвищу – у липні (303,50±0,58 яєць збудників в 1г фекалій).

3. Серед молодняку тварин у віці до одного року найнижчу екстенсивність інвазії виявлено у березні – 5 та 8%, а найвищу – у червні (47%). При цьому найнижчий показник інтенсивності інвазії відмічається в березні –

24,00±0,18 та 95,50±0,33 яєць в 1 г фекалій, а найвищий у серпні – 209,95±0,33 яєць в 1 г фекалій.

4. Серед молодняку овець з березня до липня превалює ураження збудником *M. expansa*, в осінньо-зимовий період частіше зустрічається ураження *M. benedeni* та поодинокі випадки ураження *Avitellina centripunctata* й *Thysanitiesia giardi* (у ягнят 9-10-місячного віку). Серед дорослих тварин у віці старше одного року у весняно-літній період домінує ураження *M. expansa*, рідше зустрічаються випадки ураження *M. benedeni* та *Avitellina centripunctata* й *Thysanitiesia giardi*. У літньо-осінньо-зимовий періоди превалює ураження *M. benedeni* та рідше - *Avitellina centripunctata* й *Thysanitiesia giardi*. Тобто протягом року спостерігається два піки інвазії (літній та осінньо-зимовий), але вони викликаються різними збудниками.

Список літератури.

1. Мирось, В.В. Вівчарство і козівництво [Текст] : навч. пос. / В.В. Мирось, А.С. Фолінова. – Харків: ХНАУ, 2009. – С. 20-27.
2. Богач, М.В. Передумови щодо проведення планових діагностичних досліджень тварин та птиці на гельмінтози [Текст] / М.В. Богач // Аграрний вісник причорномор'я : зб. наук. праць. – Одеса, 2011. - Вип. 59. – С. 13-16.
3. Алмуханов, С.Г. Патогенез при експериментальних гельмінтозах овець [Текст] // Ветеринария. – 2005. – №8. – С. 42-46.
4. Вибе, П.П. Отрицательное влияние аноплогоцефалитозов на экономику овцеводства [Текст] / П.П. Вибе // Материалы республиканского семинара по борьбе с паразитарными болезнями сельскохозяйственных животных. – Алма-Ата, 1979. – С. 14-19.
5. Чорний, В.А. Вікова та сезонна динаміка монієзіозу овець в Очаківському районі Миколаївської області [Текст] / В.А. Чорний // Аграрний вісник Причорномор'я : зб. наук. праць. – Одеса, 2011. – Вип. 59. – С. 160-163.
6. Манджиев, О.Х. Основные паразитозы овец в Калмыкии [Текст] / О.Х. Манджиев, М.Н. Мирзаев // Ветеринария. – 2008. – №7. – С. 30-33.

РАСПРОСТРАНЕНИЕ АНОПЛОЦЕФАЛЯТОЗОВ ОВЕЦ В ХОЗЯЙСТВАХ ЮГА ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ. Пивень О.Т.

В статье приведены данные относительно сезонной и возрастной динамики аноплогоцефалитозов овец в условиях хозяйств юга Одесской области. Средний показатель экстенсивности инвазии составил 24,41%, а интенсивности инвазии 166,77±0,5 яиц в 1 г фекалий.

Ключевые слова: овцы, аноплогоцефалитозы, мониезизм, тизаниезизм, авителлиноз, сезонная динамика, экстенсивность инвазии, интенсивность инвазии.

THE SEASONAL AND AGE DYNAMICS OF ANOPOLOCEPHALATHOSES OF SHEEP IN CONDITIONS OF ECONOMIES IN THE SOUTH OF ODESSA OBLAST. Piven O.T.

This article presents the facts about seasonal and age dynamics of anoplocephalatoses of sheep in conditions of sheep-breeding farms on the south of Odessa oblast. The middle proof of extensivity of invasias was 24,41% and intensivity of invasias was $166,77 \pm 0,5$ eggs per 1 g of matter.

Key words: *sheep, anoplocephalatoses, monieziosis, thyzanieziosis, avitellinosis, seasonal dynamics, the extensivity of invasias, the intensivity of invasias.*